

Stadsbyggnadskontoret
Planavdelningen
Susanna Stenfelt

Angående utställd detaljplan för del av fastigheterna Riddaren 18 och 5 i stadsdelen Östermalm, Dp 2013-09412-54

Med anledning av utställd detaljplan för ovan nämnda fastigheter vill Stadsmuseet framför följande.

Sammanfattning

Stadsmuseet anser att en så omfattande rivning och förändring av Riddaren 18 som föreslås i detaljplanen är ett tydligt avsteg från varsamhetskraven i PBL kap 8§17. Den föreslagna påbyggnaden kommer tillsammans med den föreslagna kontorsbyggnaden med sin avvikande gestaltning att utgöra ett främmande inslag som riskerar att dominera både gatuhusets arkitektur, omkringliggande bebyggelse och gaturummet. Genom det underlag som finns framtaget framgår det inte tydligt att den del som vetter mot Sofia Almquists plats är i så dåligt skick att en rivning kan motiveras. Vidare bör varsamhetsbestämmelser införas i detaljplanen. Stadsmuseet avstyrker bestämt utställd detaljplan med hänvisning till den stora negativa påverkan på kulturhistoriska värden som förslaget innebär.

Bakgrund

Kulturnämnden avstyrkte under samrådet förslaget till detaljplan för Riddaren 5, 6, och 18, Dp 2009-23075-54 med hänvisning till den alltför stora negativa påverkan på stadsbilden, kulturhistoriskt värdefulla miljöer och bebyggelse (Se dnr 4.1/1719/2013). Efter samrådet beslöt Stadsbyggnadskontoret att dela planområdet i två separata detaljplaner, en för Riddaren 5 och 6 samt en för Riddaren 18. Detaljplanen för Riddaren 5 och 6 antogs av stadsbyggnadsnämnden 13 juni 2013. Detaljplanen för Riddaren 18 har omarbetats efter plansamrådet då flertalet remissinstanser var negativa.

Planförslaget

Planområdet omfattar del av fastigheten Riddaren 18 och del fastigheten Riddaren 5. Planens syfte är att tillföra nya bostäder och kontorsplatser samt utökad handel. Från Nybrogatan etableras en plats, Sofia Almquists Plats.

Den del av fastigheten 18 som vetter mot Nybrogatan konverteras från kontor till bostäder. Taket rivs och en ny påbyggnad i form av ett högre och brantare takfall i en avvikande utformning tillskapas. Den del av fastigheten som vetter mot Sofia Almquists plats rivs liksom den lägre gårdsbyggnaden. På platsen uppförs en betydligt större volym avsedd för kontor. Sofia Almquists plats får en ny gestaltning och del av platsen föreslås sänkas med drygt 3 meter för att tillgängliggöra källarvåningen i Riddaren 18.

En antikvarisk förundersökning samt konsekvensbeskrivning har tagits fram av Tyréns.

Kulturhistoriskt värde

Riddaren 18, Nybrogatan 15, 17 uppfördes 1873 som bostadsfastighet efter ritningar av Julius Forsell. 1928 genomgick huset en ombyggnad och biografen Astoria inrymdes. Huset byggdes även på med en våning mot gatan. Byggnaden har visserligen genomgått en del förändringar, men bevarar främst exteriört sin karaktär från 1870-talet med en rikt ornerad putsfasad. Byggnaden ingår i årsringen det sena 1800-talets stadsbyggande och har betydelse som ett dokumentvärde som en del av utbyggnaden av stadsdelen Östermalm. Byggnaden har ett stadsbildsmässigt värde såväl som visst kulturhistoriskt värde. Biograf Astoria har ett stort kulturhistoriskt egenvärde och ingår som en del i stadens biografhistoria. Fastigheten ligger inom riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården och berör främst de delar av uttrycken för riksintresset som beskrivs som ”Det sena 1800-talets stadsbyggande med esplanadsystemet och gator av olika bredd och karaktär, och byggnader i bestämda hushöjder.” och ”Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen.”

Planområdet ligger inom fornlämning RAÄ 103 i Stockholm, ett område där kulturlager och bebyggelse lämningar från medeltid och senare tid kan påträffas. För alla slags ingrepp i marken inom ett fornlämningsområde krävs tillstånd från Länsstyrelsen enligt Kulturmiljölagen 2 kap 12 §.

Stadsmuseets synpunkter

Stadsmuseet anser att en så omfattande rivning och förändring av Riddaren 18 som föreslås i detaljplanen är ett tydligt avsteg från varsamhetskraven i PBL kap 8§17. Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering där fastigheten anses ha ett visst kulturhistoriskt värde och en positiv betydelse för stadsbilden motiveras utifrån att den genomgått vissa förändringar. 1920-talets påbyggnad är dock anspråkslös och tar hänsyn till den ursprungliga arkitekturen och

karaktären. Den föreslagna rivningen av befintligt tak och påbyggnad i en mycket avvikande utformning anser Stadsmuseet inte vara en varsam förändring som respekterar byggnadens arkitektur och karaktär. Den föreslagna påbyggnaden kommer tillsammans med den föreslagna kontorsbyggnaden med sin avvikande gestaltning och massiva volym att utgöra ett främmande inslag som riskerar att dominera både gatuhusets arkitektur, omkringliggande bebyggelse och gaturummet. Den del som föreslås rivas bevarar dessutom i högre utsträckning sin ursprungliga volym. Byggnaden är redan idag väl synlig från Nybrogatan och kommer i och med att Sofia Almquists plats inrättas att i än högre grad utgöra en del av Nybrogatans gaturum. Den ökade byggnadshöjden och gestaltningen med många fönster riskerar även att påverka stadsbilden, främst nattetid.

Den föreslagna sänkningen av marken på den nyinrättade Sofia Almquists plats är ett främmande inslag i den klassiska stenstaden. Sänkningen av marken är troligen endast motiverad genom att den nya kontorsbyggnaden förses med handel i källarvåningen. Genom att bevara den befintliga byggnaden behöver inte marken sänkas. Stadsmuseet ser positivt på att platsen öppnas upp och menar att den befintliga bebyggelsen är värdefull för platsens karaktär.

Genom det underlag som finns framtaget framgår det inte tydligt att den del som vetter mot Sofia Almquists plats är i så dåligt skick att en rivning kan motiveras. Många fastigheter i staden har problem med sättningsskador, men det kan inte tas som intäkt för rivningar eftersom det skulle riskera att utarma stadens kulturhistoriska värden. Här ser Stadsmuseet en fara i att Riddaren 18 kan bli prejudicerande. Vidare anser Stadsmuseet att befintlig bebyggelse ska ses som en resurs i en hållbar stadsutveckling.

Detaljplanen följer inte de intentioner som finns i Promenadstaden översiktsplan för Stockholm där man säger "Att förvalta Stockholms kulturhistoriska värden är en central del i planeringen för stadens utveckling." Stadsbyggnadskontoret föreslår i den del i aktualitetsprövningen av Promenadstaden översiktsplan som handlar om riksintressen att ett delmål för hanteringen av riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården ska vara "Att värna den klassiska stenstaden på malmarna". Stadsmuseet anser att detta delmål inte kan uppfyllas om detaljplanen genomförs. Liksom länsstyrelsen befarar Stadsmuseet att påtaglig skada på riksintresset kan uppstå.

Positivt i det utställda detaljplaneförslaget är att hörnhuset Riddargatan/Nybrogatan (f.d. Riddaren 17) har utgått ur planen. Det är dock av största vikt att husets synnerliga stora kulturhistoriska värden inte påverkas av de föreslagna förändringarna. Stadsmuseet ser även positivt på ett bevarande av biograf Astorias foajé och entré samt karaktäristiska baldakintak mot gatan. Museet har inga invändningar emot att gathuset återförs till bostadsändamål under förutsättning att detta görs med respekt för det befintliga husets kulturhistoriska värden.

Stadsmuseet anser att varsamhetsbestämmelser bör införas i detaljplan både för interiör och exteriör. Planbeskrivningen bör även redovisa tydligare hur de kulturhistoriskt värdefulla delarna avses hanteras. Underlag för detta finns i Tyréns förundersökning.

Sammantaget innebär detta att Stadsmuseet bestämt avstyrker föreliggande utställd detaljplan med hänvisning till ovan förda resonemang.

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Anna-Karin Ericson
Chef kulturmiljöenheten